

postmottak@jd.dep.no

NOU 2019: 13 Når krisen inntreffer – Høringssvar

1. Innledning og oppsummering

Det vises til publisert høring av NOU 2019:13 «Når krisen inntreffer».

Ruter administrerer og planlegger kollektivtrafikken i Oslo og Akershus og har i den forbindelse også oppgaver innen beredskap. Ruter har en døgnbemannet IOSS sentral som bla. kan utføre koordineringsoppgaver i en krisesituasjon, hvor det blir aktuelt med en hel/ delvis evakuering av Oslo eller Akershus.

Ruter har gjennomgått høringsdokumentene og har sammenfattet våre innspill i punkt 2 og 3 nedenfor.

Oppsummert mener vi det ikke er behov for en sektorovergripende fullmakts- og suspensjonslov for transportområdet til bruk i ekstraordinære krisesituasjoner. Ruter anser at det finnes tilstrekkelig rettslig grunnlag i gjeldende lover for å kunne pålegge transportsektoren oppgaver i forbindelse med ekstraordinære krisesituasjoner. Lovene bør likevel samordnes og regelverket bør presiseres.

2. Ruters vurdering

Den viktigste oppgaven for transportsektoren i ekstraordinære krisesituasjoner vil være evakuering av befolkningen fra et område til et annet. På den bakgrunn stiller Ruter spørsmål om det, på grunn av alle vilkår og betingelser knyttet til bruk av en sektorovergripende fullmaktslov, vil være for tidkrevende og komplisert å benytte denne loven. Som eksempel kan det nevnes at en avgjørelse om å fravike en lov skal tas av Kongen i statsråd, og at den skal gjøres i form av en forskrift. Før avgjørelsen tas må det gjøres en vurdering av «...om situasjonen ikke kan håndteres innenfor gjeldende reguleringer», jf. § 4 første ledd. Etter § 4 annet ledd må det også vurderes hvorvidt forskriften ikke går «lenger enn det som er nødvendig for å håndtere krisen». I ekstraordinære krisesituasjoner, hvor f.eks. evakuering av befolkningen skal gjennomføres, må beslutninger tas hurtig og tiltak iverksettes umiddelbart. Det vil i mange tilfeller ikke være tid til å følge den foreslåtte prosedyre i lovutkastet. Ruter kan heller ikke se at det er gitt noe konkret eksempel i lovutkastet på en situasjon som ikke allerede er lovregulert. Dersom en slik situasjon likevel skulle oppstå kan eventuelle avgjørelser fattes på grunnlag av nødrett eller konstitusjonell nødrett, noe som også drøftes i lovutkastet.

Ruter er enig med utvalget i betraktningen av gjeldende regelverk i lovutkastet kapittel 7.19 (side 77), hvor det heter:

«Utvalget påpeker i den forbindelse at den gjeldende beredskapslovgivningen bygger på en rekke ulike krise-, katastrofe- og hendelsesbegreper, med ulike terskler og vilkår for å ta i bruk

nærmere bestemte virkemidler. Disse overlappende trekkene ved den sektorbaserte lovgivningen kan i en akutt krisesituasjon skape unødig uklarhet, ved at ulike hjemler med ulik rekkevidde er fordelt på ulike sektormyndigheter som under tidspress blir nødt til å koordinere og samordne krisehåndteringen».

Ruter mener at problemet med overlappende lovgivning bør løses ved å samordne og presisere gjeldende lov hjemler bedre.

Sivilbeskyttelsesloven § 18 gir f.eks. hjemmel til å pålegge eier eller bruker av transportmiddel å bistå myndighetene med transport ved en evakuering. Bistand vil typisk bestå i å stille transportmidler og sjåfører til rådighet, og pålegget vil være rettet mot Ruters operatører. Det er ikke nevnt i hvilke situasjoner slik bistandsplikt kan ilegges. Sivilbeskyttelseslovens § 17, som gir den generelle kompetanse til å beslutte evakuering, gjelder når krig truer eller rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare. Ruter mener at sivilbeskyttelseslovens § 18 bør gjelde tilsvarende ved uønskede hendelser, slik som nevnt i lovens formålsbestemmelse i § 1. Bistandsplikt etter sivilbeskyttelsesloven § 18 kan etter § 5 andre ledd bare pålegges dersom «... dette er nødvendig for å sikre liv eller verne verdier som er større enn det som går tapt eller står i fare for å gå tapt ved inngrepet»

Etter politiloven § 7 første ledd kan politiet «påby virksomhet stanset eller endret». Det er noe uklart om det betyr at politiet kan pålegge Ruters operatører å delta i en evakuering av et område. Dersom det er meningen burde grunnlaget for et slikt inngrep være tydeligere angitt. Politiet kan imidlertid utøve myndighet på andre myndigheters ansvarsområde «...når et forhold medfører alvorlige ordensforstyrrelser, eller fare for slike, og vedkommende organ enten ikke er tilgjengelig, inngrep fra organet antas å være umulig, virkningsløst, eller ikke kan skje i tide», jf. politiloven § 7 fjerde ledd. I slike tilfeller kan f.eks. politiet gi pålegg om bistand ved evakuering av et område, rettet til eier eller bruker av et transportmiddel, etter sivilbeskyttelseslovens § 18.

Samferdselsdepartementet kan etter yrkestransportlovens § 36 gi pålegg om at det skal utføres «visse transportoppgaver» ved krigsutbrudd, eller dersom en ekstraordinær krisesituasjon inntreffer. Det er ikke presisert hva som ligger i termen «visse transportoppgaver», og det er ikke angitt om fylkeskommunenes beredskapsplanlegging skal legges til grunn for slike pålegg. Det er heller ikke angitt hvordan kompetansen skal samordnes med sivilforsvarets kompetanse etter sivilbeskyttelsesloven § 18, eller politiets kompetanse etter politilovens § 7, fjerde ledd. Pålegg gitt av Samferdselsdepartementet kan derfor komme i konflikt med pålegg som f.eks. politiet allerede har gitt i en krisesituasjon. Yrkestransportlovens § 36 har heller ikke en bestemmelse tilsvarende sivilbeskyttelseslovens § 5 annet ledd, om avgrensning av bistandsplikt. Det fremstår derfor som noe usikkert hvordan kompetansen til å gi pålegg etter yrkestransportloven § 36 skal avgrenses.

I tillegg vil pålegg etter yrkestransportlovens § 36, sivilbeskyttelsesloven § 18, og politilovens § 7 fjerde ledd, rette seg mot operatørene. Slike pålegg vil dermed ikke regulere den aktuelle kommune, fylkeskommunen, eller fylkeskommunens administrasjonsselskap for kollektivtrafikk sine plikter i forbindelse med en evakuering.

Vi anser at Ruter, som fylkeskommunens administrasjonsselskap for kollektivtrafikk i Oslo og Akershus, har spisskompetanse i å planlegge og koordinere bruken av tilgjengelige transportmidler i en evakueringssituasjon. Etter regelverket har likevel Ruter ingen formell rolle i forbindelse med en evakuering av hovedstadsområdet. Dersom man ønsker en best mulig samordnet og effektiv innsats i en krisesituasjon er dette uheldig.

En mulig løsning er at man utvider adgangen til å gi pålegg etter sivilbeskyttelsesloven § 18 til å omfatte andre aktører som har en rolle i avviklingen av kollektivtransport. Et slikt pålegg kan for

eksempel gå ut på at man skal koordinere og samordne innsatsen. Operatørene pålegges bistandsplikt, i tillegg til at de - innenfor påleggets rammer - skal rette seg etter instruksjoner som gis av den som koordinerer innsatsen. Pålegget kan enten gis til kommunen/fylkeskommunen, eller til Ruter direkte.

En tilsvarende presisering bør inntas i yrkestransportloven § 36. I tillegg bør det tydeliggjøres at adgangen til å gi pålegg etter sivilbeskyttelseslovens § 18 også omfatter uønskede hendelser, som beskrevet i sivilbeskyttelsesloven § 1. Alle som kan gi pålegg om bruk av transportmidler ved en evakuering bør dessuten være forpliktet til å samordne sin pålegg i størst mulig grad. Tilsvarende avklaringer bør gjøres i øvrige lover som nevnt i NOU 2019:13 kapittel 7.1 om beredskapshjemler, i den grad det er nødvendig.

3. Anbefaling

Ruters anbefaling er at det ikke vedtas en sektorovergripende fullmakts- og suspensjons lov, men at sivilbeskyttelsesloven § 18 endres slik at administrasjonsselskap som Ruter kan ha en koordinerende rolle ved eventuell evakuering av hele/ deler av et område som f.eks. Oslo. Det bør også tydeliggjøres at pålegg etter sivilbeskyttelsesloven § 18 også omfatter «uønskede hendelser», jf. sivilbeskyttelsesloven § 1.

I tillegg kan det være hensiktsmessig å tydeliggjøre at politiet i medhold av politilovens § 7, 4 ledd kan utøve myndighet etter sivilbeskyttelsesloven inntil siviltforsvaret kommer til stedet.

Pålegg om bistand i forbindelse med en evakuering bør gis skriftlig via e-post eller lignende, fra Politimesteren, eller tilsvarende myndighet, i den aktuelle kommune / fylkeskommune.

Med vennlig hilsen
Ruter As

Jorunn Ekberg
Beredskapssjef

Svend Eric Wandaas
Juridisk seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent.

Med vennlig hilsen
Ruter As

Jorunn Ekberg
Beredskapssjef

Svend Eric Wandaas
Juridisk seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent.